

Artikel: De verborgen geschiedenis van remote warfare: Een studie naar de overeenkomsten tussen covert operations in de Koude Oorlog

Auteur: Anne de Klerk

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 45.1, 9-19.

© 2023 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

ISSN 0165-7518

Abstract: The discovery of remote warfare in the War on Terror has resulted in an influx of academic research. This article claims remote warfare cannot be seen as solely a contemporary phenomenon, despite the term itself erupting during the War on Terror. To substantiate this claim, this study compares the timeless aspects of the definition of remote warfare to a concrete case study from the Cold War. The American covert operation in the Chilean election in the early 1970s can effectively not be excluded from the definition of remote warfare. This article therefore questions the uniqueness of the War on Terror which led to the coinage of the term “remote warfare” as commonly referred to by scholars. This study hopes to inspire more research into historical cases of remote warfare to deepen the understanding of this specific war tactic and highlight its dangers.

Skript Historisch Tijdschrift is een wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

DE VERBORGEN GESCHIEDENIS VAN REMOTE WARFARE

EEN STUDIE NAAR DE OVEREENKOMSTEN TUSSEN COVERT OPERATIONS IN DE KOUDE OORLOG

Anne de Klerk

De term *remote warfare*, de militaire strategie waarbij er op morele en fysieke afstand wordt gehandeld, werd door academici bedacht na aanleiding van de *War on Terror*. Dit betekent niet dat het enkel een hedendaags fenomeen is. Dit artikel neemt de tijdloze aspecten van remote warfare en past ze toe op een casestudy uit de Koude Oorlog. Hieruit zal blijken dat de Amerikaanse geheime operatie bij de Chileense verkiezingen evengoed voldoet aan de kenmerken van remote warfare. Daarnaast kunnen er vraagtekens gezet worden bij de vermeende uniciteit van de omstandigheden gedurende de *War on Terror*, welke tot de ontwikkeling van remote warfare zouden hebben geleid. Deze studie hoopt een begin te zijn voor meer onderzoek naar historische gevallen van remote warfare, om zo ons begrip van deze oorlogstactiek en haar consequenties te verdiepen.

De mensheid leert van oorlog, maar nimmer van de consequenties. Het eerste gewapende conflict in de beschreven geschiedenis vond plaats in het jaar 1469 v.Chr. in Megiddo. Hier vochten de troepen van de Egyptische farao Thutmose III tegen het leger van de koning van Kadesh. Nog vele conflicten zouden volgen in Megiddo, zoals in 1295 v.Chr. tussen de Egyptenaren en het Hettitische Rijk, en in 1917 tussen de geallieerden en het bond-

genootschap tussen het Duitse en het Ottomaanse Rijk.¹ Ondanks de overeenkomende locatie, zagen deze oorlogen er elk heel anders uit. Men gebruikte andere wapens, tactieken en strategieën. Oorlog gaat namelijk altijd gepaard met militaire innovatie, geïnitieerd door zowel betrokken partijen als door toeschouwers. Met het oog op toekomstig geweld innoveert men, wat resulteert in een eeuwigdurende wapenwedloop.² In afgelopen eeuwen

President Richard Nixon en Henry Kissinger in de Oval Office, 1971 Bron: Wikimedia Commons

creëerde de mensheid bronzen wapens, langeafstandswapens zoals pijl en boog, strijdwapens, belegeringstactieken, zeeoorlogen, vuurwapens, huurlegers, chemische wapens, pantservoertuigen, oorlogspropaganda, nucleaire wapens en *cyberattacks*, om maar een paar voorbeelden te noemen. Tot op de dag van vandaag duurt dit innovatieproces voort.

Volgens veel historici en andere conflictanalisten is *remote warfare* als militaire tactiek één van de nieuwste ontwikkelingen binnen de voortdurende wapenwedloop. Deze tactiek zou ontstaan zijn tijdens de represailleoorlogen na de terroristische aanslag van 11 september 2001; inmiddels bekend als de War on Terror. Deze oorlogen in het Midden-Oosten en Centraal-Azië brachten iets nieuws op het strijdtoneel, stelden veel van de bovengenoemde kenners.³ Ik betoog dat de recente ontdekking van *remote warfare* niet betekent dat deze tactiek enkel een hedendaags fenomeen is. Een casus uit de Koude Oorlog toont dat *remote warfare* een langere geschiedenis kent. In de Amerikaanse *covert operation* in Chili in de jaren zeventig werden onder het oog van president Richard Nixon namelijk overeenkomende tactieken voor dezelfde redenen ingezet. De erkenning van de geschiedenis van *remote warfare* is van groot belang voor toekomstige academische studies.

DE HISTORIOGRAFIE VAN REMOTE WARFARE

Diverse academici hebben de zogenaamd nieuwe oorlogstactiek die *remote warfare* beslaat, proberen te duiden. Hierdoor bestaat er een breed scala aan terminologieën en definities die in principe hetzelfde fenomeen omschrijven.⁴ Zo bedachten Jolle Demmers en Lauren Gould de term *liquid warfare*, die zij omschrijven als een oorlogstactiek die bestaat uit 'flexible, open-ended, "pop-up" military interventions, supported by remote technology and [that is, AdK] reliant on local partnerships and private contractors'.⁵ Vi-

carious warfare, een term die werd geïntroduceerd door Thomas Waldman, omschrijft een tactiek die gebaseerd is op de 'tactical manifestation of seeking to fight war without the people, without political or legal consequence, and on an indefinite basis'.⁶ Remote warfare wordt door Tom Watts en Rubrick Biegon beschreven als

a strategy of countering threats at a distance, without the deployment of large military forces (...) [and which involves] a combination of drone strikes and air strikes from above, knitted together by the deployment of special forces, intelligence operatives, private contractors, and military training teams on the ground.⁷

In dit artikel zal óók ik gebruikmaken van de term *remote warfare*. Ik heb deze gekozen vanwege zijn alomvattendheid, bekendheid bij het brede publiek en prominentie in de literatuur.

Over het algemeen zijn de bovengenoemde academici het in hoofdlijnen met elkaar eens over de vermeende nieuwheid van deze oorlogstactiek. Het huidige paradigma omtrent *remote warfare* bestaat uit (deels) overlappende ideeën over het *wat* en het *waarom* van de tactiek. Academici zijn het erover eens dat het motief voor *remote warfare* berust in risico-aversie.⁸ De risico's in dit scenario zijn de kosten van oorlogsvoering, qua manschappen, geld en imago. Al deze kosten zorgen voor afnemende steun bij het electoraat, van wiens steun de machthebbers doorgaans afhankelijk zijn.⁹ Als gevolg van deze risico-aversie maakt *remote warfare* gebruik van tactieken om de kosten zo veel mogelijk te minimaliseren of te verbergen. Zo werkt men bij *remote warfare* niet meer met een 'boots on the

ground'-mentaliteit, maar kiest men eerder voor 'light-footprint'-operaties met bijvoorbeeld *special forces*, of voor het inzetten van lokale troepen, het gebruik van langeafstandswapens en huurlingenlegers.¹⁰ Daarnaast gaat remote warfare samen met een gebrek aan transparantie van de overheid over het gebruik van deze middelen, of diens betrokkenheid in het algemeen.¹¹ Het hebben van *plausible deniability* (de mogelijkheid om betrokkenheid bij illegale of onethische activiteiten te ontkennen, omdat er geen duidelijk bewijs is om betrokkenheid te bewijzen) is cruciaal bij remote warfare. De geheimzinnigheid van deze acties zorgt voor meerdere ethische problemen, die worden onderzocht en afgekeurd door organisaties als *Airwars* en *the Intimacies of Remote Warfare Programme*.¹²

Het laatste onderdeel van het paradigma is gericht op het *wanneer* van remote warfare. Academische consensus stelt dat het karakter van de oorlogen in Irak en Afghanistan deze tactiekverandering hebben veroorzaakt.¹³ Op de potentiële oorzaken – en waarom deze ontoereikend zijn – zal ik later terugkomen.

Dit artikel poogt een verandering aan te brengen in het heersende paradigma omtrent remote warfare, door de definitie los te trekken van de eenentwintigste eeuw en aan te tonen dat remote warfare niet enkel op hedendaagse conflicten toegepast kan worden. De definitie van remote warfare die door mij hierbij gehanteerd zal worden, luidt:

Remote warfare is een verzameling van politieke en militaire tactieken die zijn ontworpen om de financiële en/of morele kosten van oorlog af te wentelen op andere actoren in een poging de negatieve gevolgen ervan te vermijden. Deze politieke en militaire tactieken kunnen omvatten, maar zijn niet beperkt tot:

het in dienst nemen van particuliere aannemers, lokale strijdkrachten en milities; het gebruik van geheime operaties; de vervanging van personeel in vijandige gebieden met lange afstandswapens; en de geheimzinnige aard rond de communicatie van een van de bovengenoemde aan de buitenwereld.

Deze voorgestelde stelling zal getoetst worden aan de hand van een casus over de covert operation van de CIA in Chili. Covert operations zijn tijdens de Koude Oorlog door de Verenigde Staten meermaals ingezet om een vijandig regime af te zetten. In totaal gaat het om 64 gevallen, waaronder zes democratisch tot stand gekomen regeringen.¹⁴ Men kiest op basis van twee factoren om ofwel openlijk of in het geheim te opereren. De eerste hangt af van de tactische omstandigheden, zoals de geschatte kosten en de kans van slagen. De tweede beslaat de strategische omstandigheden, zoals de voordelen van de operatie en hoe het resultaat over zal komen op de buitenwereld. Er wordt vaak gekozen voor covert operations, omdat zowel de financiële als de morele kosten lager zijn. Het gevaar wordt uitbesteed en het is makkelijk om verantwoording te ontkennen (ookwel *plausible deniability* genoemd), mocht de operatie verkeerd uitpakken.¹⁵ Dit maakt covert operations relatief risicovermijdend.

Deze omschrijving van covert operations past bij de tijdloze aspecten van de term remote warfare. Hoewel Waldman deze overeenkomst eerder heeft opgemerkt, ziet hij het niet als doorslaggevend. Zo stelt hij dat '[cold war tactics, AdK] emerged in very different strategic contexts and were focused on technological and geometrical, as opposed to human and social manifestations of distance'. Hij keert daarna in zijn uiteenzetting van remote warfare niet meer terug naar deze

vergelijking.¹⁶ In dit onderzoek wordt gesteld dat het gebruik van covert operaties ook een vorm is van remote warfare.

REMOTE WARFARE TACTIEKEN IN DE KOUDE OORLOG

Toen president Nixon op 20 januari 1969 aan de macht kwam, verkeerden de Verenigde Staten in een delicate staat. De beslissing deel te nemen aan de Vietnamoorlog was impopulair, waardoor het land niet langer als de onbetwiste wereldleider gezien werd.¹⁷ Daarnaast moest de VS nu rekening houden met twee andere grootmachten in de wereldpolitiek: de Sovjet-Unie en de Volksrepubliek China. Nixon, bijgestaan door zijn trouwe adviseur Henry Kissinger, koos voor een nieuwe koers voor het Amerikaanse buitenlandbeleid. De 'Nixon-doctrine' stelde dat Amerika alleen nog hulp zou bieden op politiek, economisch en diplomatiek gebied aan haar bondgenoten. Het meest opvallende aan de doctrine was dat de VS zou stoppen met het bieden van militaire steun. Dit betekende in de praktijk dat Nixon zich niet langer in toekomstige oorlogen wilde mengen en dat hij de Amerikaanse troepen in Vietnam terug naar huis zou roepen.¹⁸

Ook belangrijk voor de context van deze covert operation was de manier waarop Nixon en Kissinger zich uitlieten over het Zuid-Amerikaanse continent. Zo vertelde Kissinger aan de Chileense minister van Buitenlandse Zaken dat 'nothing of importance can come from the South. History has never been produced in the South. The axis of history starts in Moscow, goes to Bonn, crosses over to Washington, and then goes to Tokyo'.¹⁹ Nixon overtroefde Kissinger in zijn minachting van het continent: hij stelde dat de bevolking van Latijns-Amerika nog niet klaar was voor democratie en daarom op dat moment het best gebaat was bij een autoritair regime.²⁰

Ondanks hun laaghartige woorden over Zuid-Amerika, erkenden Nixon

en Kissinger wel dat het gebied een belangrijke strategische rol kon spelen voor de Sovjet-Unie. Chili stond namelijk op het punt een 'nieuw Cuba' te worden, mocht de Chileense socialistisch politicus Salvador Allende met zijn communistische partij de aankomende verkiezingen winnen. Zou Allende winnen, dan zou Chili een 'support base and entry point' worden voor de Sovjet-Unie, aldus Kissinger.²¹ Bovendien was Nixon bezorgd over de gevolgen van een overwinning van Allende. Hij was bang dat het andere linkse groeperingen in Latijns-Amerika zou aanmoedigen en een kettingreactie zou ontketen, wat de politieke balans – en dus de positie van de VS – zou verstoren.²² De Amerikaanse ambassadeur in Chili, Edward M. Korry, was dat met hen eens. Hij was van mening dat een communistische overwinning in Chili op zichzelf geen impact zou hebben, maar het feit dat deze middels een democratisch proces tot standgekomen was, zou in het nadeel van de VS kunnen werken. Om dit te voorkomen, probeerden het Witte Huis, de CIA en Korry de verkiezingen te beïnvloeden via propagandacampagnes en omkoping. Het bleek echter te weinig om Allende te stoppen. Op 4 september 1970 rolde hij als winnaar uit de bus met een kleine twee procent meerderheid.²³ Het werd duidelijk dat er meer nodig was om succesvol te interveniëren in Chili. Een covert operation onder de naam 'Track II' was de volgende poging. In dit plan benaderde de CIA mogelijke Chileense coupleiders en gerandeerde Amerikaanse hulp, mochten zij (militaire) stappen ondernemen tegen het democratisch verkozen bestuur van Allende.²⁴

Eind oktober 1970 kwam er schot in de zaak toen een Chileense legerofficier de VS benaderde met het verzoek om met Amerikaans geld de Chileense generaal René Schneider te ontvoeren. Schneider had zich eerder hard gemaakt tegen interveniëren in het democratische systeem, waardoor hij een doorn in het oog

was van alle anti-Allende partijen. Hoewel de Amerikanen niet zeker waren wie hen nou had benaderd voor hulp, gingen zij in op het verzoek en stuurden onder andere wapens naar de onbekende officier. Slechts vijf uur nadat de machinegeweren waren geleverd, overviel een groep gewapende mannen Schneider onderweg naar zijn werk. Het vuur werd geopend en enkele uren later overleed de generaal op de operatietafel. De CIA raakte in paniek van deze uitkomst, omdat zij vrijwel gedachteloos de wapens hadden geleverd. Met een noodgang werd een onderzoek gestart om te achterhalen of de gebruikte wapens in de dodelijke aanval daadwerkelijk van hen waren. Dit bleek niet het geval. Ondanks deze geruststelling, besloot de CIA zich rigoureus te distantiëren van de situatie. Meerdere mensen werden omgekocht om de Amerikaanse inmenging geheim te houden. Ook retourneerden de agenten het geld dat zij hadden ontvangen weer naar de VS en wierpen ze de ongebruikte machinegeweren in de haven. Hoewel de CIA niks te maken had met de moord op generaal Schneider, was de implicatie al beangstigend genoeg voor terugtrekking.²⁵

Track II toont veel gelijkenissen met de tijdloze definitie van remote warfare. Zo werd gebruikgemaakt van plaatselijke troepen en covert operations, waarover Washington niet transparant was naar de buitenwereld. Dit is echter maar een deel van de definitie. Om de interventie van de CIA in Chili als remote warfare te kunnen bestempelen, moet eerst onderzocht worden of de intenties van het Witte Huis overeenkomen met die van remote warfare. Een analyse van een telefoongesprek tussen Kissinger en Secretary of State William Rogers over de covert operation, zal meer inzicht bieden. Dit telefoongesprek vond een week na de verkiezing van Allende plaats, op 12 september 1970.²⁶

**“HOEWEL DE CIA
NIKS TE MAKEN
HAD MET DE MOORD
OP GENERAAL
SCHNEIDER, WAS
DE IMPLICATIE AL
BEANGSTIGEND
GENOEG VOOR
TERUGTREKKING”**

REMOTE WARFARE INTENTIES IN DE KOUDE OORLOG

Rond het middaguur besprak Rogers zijn zorgen over een mogelijk Amerikaanse actie in Chili met Kissinger. Rogers begon het gesprek over de gevaren van interventie. Belangrijk om op te merken is dat Rogers in eerste instantie juist vanwege zijn gebrek aan kennis over buitenlandse politiek als minister was gekozen: hierdoor hadden Nixon en Kissinger meer macht.²⁷ Ondanks zijn gebrek aan kennis over het onderwerp, schroomde Rogers niet om Kissinger te wijzen op de gevaren van een covert operation in Chili:

Okay. On Chile, CIA [sic.] has prepared a paper with general conclusions which I think are pretty good — our people agree. But whatever we do, I think there are two things we should take into consideration: one, we want to be sure the paper record doesn't look bad. No matter what we do it will probably end up dismal. So our paper work should be done carefully. [redacted] I talked with the President at length about it. My feeling — and I think it coincided with the President's — is that we ought to encourage a different result from the [redacted] but should do so discretely so that it doesn't backfire.²⁸

Het is duidelijk dat Rogers clandestien te werk wilde gaan in Chili, omdat hij geloofde dat het niet goed zou aflopen voor de Verenigde Staten. Dit hangt wederom samen met het karakter van remote warfare, waarbij een gebrek aan transparantie een belangrijk component is. Blijkbaar is Rogers geslaagd in het verbergen van de Amerikaanse inmenging, omdat dit specifieke transcript nu nog steeds gedeeltelijk zwartgelakt is. Waarschijnlijk

verwijst hij in deze gecensureerde passages naar de verkiezingen waar een 'different result' moest worden aangemoedigd. Rogers benadrukt dat deze aanmoediging wel discreet moet worden gedaan zodat het niet negatief zou terugslaan op het Witte Huis. Kissinger antwoordt hierop:

K: The only question is how one defines "backfire."

R: Getting caught doing something. After all we've said about elections, if the first time a Communist wins the U.S. tries to prevent the constitutional process from coming into play we will look very bad.²⁹

In dit tweede fragment wordt duidelijk waar Rogers bang voor was: een aantasting van het beeld van Amerika en haar relatie tot de democratie. Kissinger probeerde Rogers tot rust te manen door te benadrukken dat de president zelf actief bezig is om dat horrorscenario te vermijden door te werken met plaatselijke troepen. Hij zei:

The President's view is to do the maximum possible to prevent an Aliente [sic.] takeover, but through Chilean sources and with a low posture.³⁰

Het is duidelijk dat de twee mannen een interventie in Chili aan het voorbereiden waren, maar dat zij bepaalde tactische keuzes maakten om de financiële en vooral morele kosten te verschuiven naar de plaatselijke troepen en 'sources'. Rogers waarschuwde Kissinger desondanks nogmaals en vervolgde het gesprek:

I talked to [redacted]. I think it's important that he understands [sic.] that what he's

doing is not his doing but encouraging the Chileans to do what they should. If it's our project as distinguished from Chilean it's going to be bad from us. [sic.] I'm not sure he's the best man to do it. I'm not sure he's the most discrete fellow. [redacted]³¹

Het telefoongesprek maakt duidelijk dat de Amerikanen niet alleen tactieken hebben gebruikt die tegenwoordig met remote warfare worden geassocieerd, maar dat ook de beweegredenen achter die beslissingen overeenkomen. De definitie van remote warfare is dus niet in staat te garanderen dat deze alleen toepasbaar is op de War on Terror en daarna. Dit brengt ons bij de vraag waarom academici de War on Terror als de oorsprong van remote warfare hebben aangenomen.³²

REMOTE WARFARE OORZAKEN IN DE KOUDE OORLOG

Academici voeren drie argumenten aan wanneer zij stellen dat remote warfare pas is ontstaan in de War on Terror.³³ Ten eerste stellen ze dat de onconventionele tegenstander die de Amerikaanse troepen tegenkwamen in deze oorlogen een rol speelde. Deze tegenstander bestond uit een geheel van terroristische groeperingen, die opereerden vanuit overlappende netwerken en landsgrenzen overstegen. Het Amerikaanse 'boots-on-the-ground' leger was te log om met deze fluïde tegenstander mee te bewegen. Om deze tegenstander het hoofd te kunnen bieden, moest het Amerikaanse leger deels de tactieken van de vijand overnemen. Flexibiliteit werd onder andere gecreëerd door de inzet van kleinere en vooral mobiele eenheden.³⁴ Dit was echter niet de eerste keer dat het Amerikaanse leger zich moest aanpassen vanwege een fluïde tegenstander. Een ander voorbeeld van een dergelijke tegenstander was het

Vietnamese rebellenleger. Omdat zij op militair gebied inferieur waren aan het Amerikaanse leger, kozen de rebellen voor guerrillaoperaties op belangrijke politieke, economische en militaire doelwitten om de Amerikanen uit te putten en te ontmoedigen.³⁵ In reactie hierop stelde president John F. Kennedy dat het Amerikaanse leger haar tactieken moest bijschaven. In een toespraak voor de kersvers gediplomeerde militairen van Military Academy West Point in 1962 zette Kennedy uiteen wat de oorlog in Vietnam zo anders maakte:

[it is] another type of war, new in its intensity, ancient in its origins – war by guerrillas, subversives, insurgents, assassins; war by ambush instead of by combat; by infiltration instead of aggression, seeking victory by eroding and exhausting the enemy instead of engaging him.³⁶

Kennedy vervolgde deze omschrijving met een oproep tot vernieuwing van het Amerikaanse leger om de nieuwe vijand tegenstand te bieden. Zo stelde hij dat: 'It requires (...) a whole new kind of strategy, a wholly different kind of force, and therefore a wholly different kind of military training.'³⁷ Vervolgens ging hij over tot actie: er werd een nieuw *Special Interdepartmental Group* opgericht om de *counterinsurgency warfare* in Vietnam te overzien, het aantal special forces in het operatiegebied werd vergroot en het curriculum werd aangepast voor Amerikaanse troepen.³⁸ Waarom remote warfare pas in de War on Terror is ontstaan, blijkt dus niet steekhoudend beargumenteerd, omdat het Amerikaanse leger hetzelfde al had meegemaakt in de Koude Oorlog.

Het tweede argument dat wordt gebruikt door academici om deze these te onderbouwen, is de impopulariteit van de War on Terror onder het Amerikaanse volk en haar bondgenoten.³⁹ Uit onderzoek

Een demonstratie van een groep supporters van President Salvador Allende in Santiago, 1964. Bron: Wikimedia Commons

blijkt dat de hoge aantallen Amerikaanse slachtoffers, in combinatie met het gebrek aan vooruitgang, tot oorlogsmoeheid leidde bij het Amerikaanse volk.⁴⁰ Om hun steun niet helemaal te verliezen, moest de regering met een nieuw plan komen. Het aantal slachtoffers moest omlaag, maar er mocht niet het beeld worden geschetst dat Amerika zich terugtrok. Ze moest risico-avers te werk gaan. Minister van Defensie Robert Gates omschreef deze nieuwe insteek als '[a]rguably the most important military component of the War on Terror is not the fighting we do ourselves, but how well we enable and empower our partners to defend and govern themselves'.⁴¹ Dit fenomeen was echter ook aanwezig gedurende de Koude Oorlog. De Vietnamoorlog maakte onder de Amerikaanse bevolking een wijdverbreid anti-oorlogssentiment los.⁴² Dit werd onder andere veroorzaakt door het hoge aantal slachtoffers onder

Amerikaanse soldaten.⁴³ Uiteindelijk resulteerde dit in de beslissing om de troepen op grote schaal terug te trekken en ze te vervangen door plaatselijke troepen en lange afstandswapens. De onpopulariteit van een oorlog aan het thuisland is duidelijk ook niet uniek voor de War on Terror.

Het derde – en laatste – argument dat academici aandragen, zijn de vele militaire innovaties op het gebied van lange afstandswapens sinds 2001. Het eerste dodelijke slachtoffer van een drone-aanval viel bijvoorbeeld op 7 oktober 2001.⁴⁴ Daarnaast groeide het jaarlijkse budget voor *Unmanned Aerial Systems* (UAS) van minder dan een half miljoen dollar in 2001 naar meer dan 3,5 miljoen dollar in 2010.⁴⁵ Van lange afstandswapens (waaronder UAS) werd echter al veel gebruikgemaakt tijdens de Koude Oorlog. De eerste studie naar lange afstandswapens – toen bekend als *telechiric machi-*

nes – stamt zelfs uit de Koude Oorlog en kwam van de hand van ingenieur John W. Clark. In 1964 schreef hij de revolutionaire woorden:

When plans are being made for operations in these [inhospitable] environments, it is usual to consider only two possibilities: either placing a machine in the environment or placing a protected man there. A third possibility, however, would in many cases give more satisfactory results than either of the others. This possibility employs a vehicle operating in the hostile environment under remote control by a man in a safe environment.⁴⁶

De eerste functionele vliegende *telecheric machine* – nu bekend als UAS – was de Amerikaanse Ryan KDA-1 Firebee, die tussen 1964 en 1974 3.435 vluchten maakte over Zuidoost-Azië. Deze Firebees werden gebruikt voor onbemande verkenningssmissies, wat levens spaarde.⁴⁷ Het gebruik en de ontwikkeling van lange afstandswapens was dus ook niet uniek aan de War on Terror. Dit gebeurde ook al tijdens de Vietnamoorlog.

Dit betekent dat alle drie de argumenten voor het erkennen van de War on Terror als de startdatum van remote warfare ook aanwezig waren tijdens de Koude Oorlog. Daarnaast kunnen alle onderdelen van het huidige paradigma omtrent remote warfare – zowel de tactieken, de beweegredenen, als de oorzaken – getransponeerd worden naar de Koude Oorlog. Remote Warfare is dus niet slechts een hedendaagse ontwikkeling.

CONCLUSIE

In dit artikel is getracht aan te tonen dat het huidige paradigma van remote warfare niet specifiek genoeg is om deze oorlogstactiek enkel te kunnen plaatsen in

oorlogssituaties van de huidige eeuw. Dit kan twee mogelijke gevolgen hebben voor toekomstig onderzoek. Ofwel moet de definitie van remote warfare in zodanige zin worden aangepast dat deze wel enkel in deze eeuw geplaatst kan worden, of moet erkend worden dat remote warfare ook tijdens eerdere oorlogen een rol heeft gespeeld.

Indien uit een ander onderzoek ook blijkt dat remote warfare eerder is ontstaan dan de War on Terror, dan geeft dit meer mogelijkheden tot het bestuderen van dit fenomeen, omdat contemporaine voorbeelden van remote warfare moeilijk onderzocht kunnen worden door obstructie van overheden in naam van ‘national security’. Het voordeel van historisch onderzoek doen, is dat meer bronnen beschikbaar zijn, omdat deze in de loop van de tijd zijn vrijgegeven.

Daarnaast kan de verbreding van het begrip remote warfare meer duiding bieden bij de ethische discussies omtrent deze oorlogstactiek. Waarom is een drone-aanval onethisch, waar een *Unmanned Goliath Mine* uit de Tweede Wereldoorlog dit niet is? Waar ligt precies de grens? Hoe kunnen wij overheden verantwoordelijk houden voor hun oorlogsvoering wanneer zij gebruikmaken van remote warfare? En wat kunnen wij hierover leren van het verleden? Dit zijn allemaal mogelijke onderzoeksvragen voor toekomstige studies. Het zal niet de eerste of de laatste keer zijn dat men leert van al gevoerde oorlogen.

Anne de Klerk is student van de onderzoeksmaster geschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Haar onderzoeksinteresses zijn, onder andere, de politieke kant van conflicten, remote warfare en militaire geschiedenis.

Eindnoten

1. Gerard Chaliand e.a., *A Global History of War : From Assyria to the Twenty-First Century* (Oakland 2014) 10-18.
2. Andrew F. Krepinevich, Jr., 'Recovery from Defeat: The U.S. Army and Vietnam', in: George J. Andreopoulos en Harold E. Selesky (ed.), *The Aftermath of Defeat: Societies, Armed Forces, and the Challenge of Recovery* (New Haven 1994) 124-142, aldaar 124.
3. Een overzicht van deze academici is gemaakt door Jolle Demmers en Lauren Gould in hun 'An Assemblage Approach to Liquid Warfare: AFRICOM and the 'Hunt' for Joseph Kony', en omstrijkt de volgende academische werken: M. Duffield (2016) The resilience of the ruins: Towards a critique of digital humanitarianism. *Resilience* 4(3): 147-165.; G. Kümmel en B. Giegerich ed., (2013) *The Armed Forces: Towards a Post-Interventionist Era?* Wiesbaden: Springer; Mumford A (2013) Proxy warfare and the future of conflict. *RUSI Journal* 158(2): 40-46.; C. Holmqvis (2013) Undoing war: War ontologies and the materiality of drone warfare. *Millennium* 41(3): 535-552.; E. Schwarz (2016) Prescription drones: On the techno-biopolitical regimes of contemporary 'ethical killing'. *Security Dialogue* 47(1): 59-75.; T. Wall en T. Monahan (2011) Surveillance and violence from afar: The politics of drones and liminal security-scapes. *Theoretical Criminology* 15(3): 239-254.; W. Walters (2014) Drone strikes, *dingpolitik* and beyond: Furthering the debate on materiality and security. *Security Dialogue* 45(2): 101-118.; L. Wilcox (2017) Embodying algorithmic war: Gender, race, and the posthuman in drone warfare. *Security Dialogue* 48(1): 11-28.
4. Jolle Demmers en Lauren Gould, 'An Assemblage Approach to Liquid Warfare: AFRICOM and the 'Hunt' for Joseph Kony', *Security Dialogue* 49:5 (2018) 364-381, aldaar 365.
5. Ibidem, 364; 366.
6. Thomas Waldman, 'Vicarious Warfare: The Counterproductive Consequences of Modern American Military Practice', *Contemporary Security Policy* 39:2 (2018) 181-205, aldaar 188.
7. Tom Watts en Rubrick Biegon, 'Defining Remote Warfare: Security Cooperation' (November 2017) *Remote Control: Briefing number 1* (Oxford Research Group) 1.
8. Demmers en Gould, 'An Assemblage Approach to Liquid Warfare', 366; Thomas Waldman, 'Vicarious Warfare', 188-189; Tom Watts en Rubrick Biegon, 'Defining Remote Warfare', 1.
9. Christopher Gelpi, P. D. Feaver en J. Reifler, *Paying the Human Costs of War: American Public Opinion and Casualties in Military Conflicts* (Princeton 2009) 25.
10. Demmers en Gould, 'An Assemblage Approach to Liquid Warfare', 366; Waldman, 'Vicarious Warfare', 188-189; Watts en Biegon, 'Defining Remote Warfare', 1.
11. Demmers en Gould, 'An Assemblage Approach to Liquid Warfare', 365.
12. Watts en Biegon, 'Defining Remote Warfare', 1.
13. Demmers en Gould, 'An Assemblage Approach to Liquid Warfare', 365.
14. Lindsey A. O'Rourke, *Covert Regime Change : America's Secret Cold War* (Ithaca 2018) 2, 7.
15. Ibidem, 2-8.
16. Waldman, 'Vicarious Warfare', 2, 184.
17. Frederik Logevall en Andrew Preston, 'Introduction: The adventurous Journey of Nixon in the World', in: Frederik Logevall, Andrew Preston (red.) *Nixon in the world: American foreign relations, 1969-1977* (New York 2008) 3-22, 4.
18. Ibidem. 5-6.
19. Mark Atwood Lawrence, 'History from Below: The United States and Latin America in the Nixon Years', in: Frederik Logevall en Andrew Preston (red.) *Nixon in the world: American foreign relations, 1969-1977* (New York 2008) 269-288, 269.
20. Mark Atwood Lawrence, 'History from Below: The United States and Latin America in the Nixon Years', 273.
21. Ibidem, 277.
22. Ibidem.
23. Kristian Gustafson, *Hostile Intent: U.S. Covert Operations in Chile* (Dulles 2007) 104-111.
24. Ibidem, 119.
25. Ibidem, 119, 128-135.
26. Het transcript zelf vertoont de datum 14 september in plaats van 12 september, volgens de website van the National Security Archives is dit echter incorrect. <https://nsarchive.gwu.edu/dc.html?doc=7201993-National-Security-Archive-Doc-7-NSC-Kissinger>.
27. Gustafson, 'Hostile Intent', 86.
28. National Security Archive, Doc. 7. NSC Kissinger Telcon, "Secretary Rogers," 12 september 1970 (pagina 2).
29. National Security Archive, 'Secretary Rogers', 12 september 12 1970 (pagina 2).
30. Ibidem.
31. Ibidem.
32. Zie eindnoot 3 voor een overzicht van deze academici.
33. Ibidem.
34. Demmers en Gould, 'An Assemblage Approach to Liquid Warfare', 365.
35. Andrew F. Krepinevich, Jr., 'Recovery from Defeat', 126-127.
36. Ibidem, 128.
37. Ibidem.
38. Ibidem.
39. Demmers en Gould, 'An Assemblage Approach to Liquid Warfare', 365.
40. Christopher Gelpi, 'Paying the Human Costs of War', 54-56.
41. Watts en Biegon, 'Defining Remote Warfare', 1.
42. Bruce Dancis, *Resister : A Story of Protest and Prison during the Vietnam War* (Ithaca 2014) 328-330.
43. Christopher Gelpi, 'Paying the Human Costs of War', 29.
44. James I. Walsh en Marcus Schulzke, *Drones and Support for the Use of Force* (Ann Arbor 2018) 12.
45. Jeremiah Gertler, 'US Unmanned Aerial Systems', in: Erik Rudaski (red.), *Drone Strikes: Effectiveness, Consequences and Unmanned Aerial Systems Background* (New York 2014) 45-110, 61.
46. Grégoire Chamayou, *Drone Theory* (London 2015) 21.
47. Walsh en Schulzke, *Drones and Support for the Use of Force* (Ann Arbor 2018) 11-12.